

KỶ NIỆM 130 NĂM NGÀY SINH CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VĨ ĐẠI
(19-5-1890 – 19-5-2020)

NGHIÊN CỨU, HỌC TẬP TƯ TƯỞNG,
PHƯƠNG PHÁP VÀ PHONG CÁCH HỒ CHÍ MINH

RESEARCH AND LEARN HO CHI MINH'S THOUGHTS, METHODS AND STYLE

NGUYỄN XUÂN TẾ^(*)

TÓM TẮT: Bài viết trình bày khái quát và cô đọng quá trình nghiên cứu, học tập tư tưởng, phương pháp và phong cách Hồ Chí Minh hơn nửa thế kỷ qua. Tư tưởng, đạo đức, phương pháp và phong cách Hồ Chí Minh là tài sản tinh thần vô cùng to lớn và quý giá của Đảng và dân tộc ta, mãi mãi soi đường cho sự nghiệp cách mạng của nhân dân ta giành thắng lợi.

Từ khóa: tư tưởng Hồ Chí Minh; đạo đức, phương pháp và phong cách Hồ Chí Minh; tư tưởng Hồ Chí Minh mãi mãi soi đường cho sự nghiệp cách mạng nước ta.

ABSTRACT: The paper writes generally and briefly on process of study, learn Ho Chi Minh's thoughts, methods and style over the past half century. Ho Chi Minh's thoughts, morality, methods and style are the tremendous and precious spiritual assets of our Party and people, forever paving the way for the revolutionary achievements of our people to win.

Key words: Ho Chi Minh thought; Ho Chi Minh's morality, methods and style; Ho Chi Minh thought forever paving the way for the revolutionary achievements of our country.

“Dân tộc ta, nhân dân ta, non sông đất nước ta, đã sinh ra Hồ Chủ tịch – Người anh hùng dân tộc vĩ đại và chính Người đã làm rạng rỡ dân tộc ta, nhân dân ta, non sông đất nước ta” [11, tr.627].

Đánh giá của Ban Chấp hành Trung ương Đảng ta về Hồ Chí Minh hết sức hàm súc, cô đọng và ngày càng sáng ngời lên qua thử thách của thời gian. Nghiên cứu về Hồ Chí Minh – cuộc đời, sự nghiệp, đạo đức phong cách... đã được tiến hành ở nước ta từ hơn nửa thế kỷ nay; nhưng nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh một cách toàn diện và hệ thống, chủ yếu mới đặt ra từ sau Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VII của Đảng ta (năm 1991). Tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI của Đảng Cộng sản

Việt Nam (năm 2011) nêu khái niệm “Tư tưởng Hồ Chí Minh” như sau: “Tư tưởng Hồ Chí Minh là một hệ thống quan điểm toàn diện và sâu sắc về những vấn đề cơ bản của cách mạng Việt Nam, kết quả của sự vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác – Lê-nin vào điều kiện cụ thể của nước ta, kế thừa và phát triển các giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại; là tài sản tinh thần vô cùng to lớn và quý giá của Đảng và dân tộc ta, mãi mãi soi đường cho sự nghiệp cách mạng của nhân dân ta giành thắng lợi” [4, tr.88].

Khái niệm trên đây chỉ rõ nội hàm cơ bản của tư tưởng Hồ Chí Minh, cơ sở hình thành cũng như ý nghĩa của tư tưởng đó. Cụ thể:

^(*) PGS.TS.GVCC. Tổng Biên tập Tạp chí khoa học, nguyenxuante@vanlanguni.edu.vn, Mã số: TCKH21-22-2020

Một là, khái niệm này đã nêu rõ bản chất khoa học và cách mạng cũng như nội dung cơ bản của tư tưởng Hồ Chí Minh. Đó là hệ thống quan điểm toàn diện và sâu sắc về những vấn đề cơ bản của cách mạng Việt Nam, từ đó phản ánh những vấn đề có tính quy luật của cách mạng Việt Nam. Tư tưởng Hồ Chí Minh là hệ thống quan điểm toàn diện và sâu sắc về mục tiêu xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh, góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới. Để đạt mục tiêu đó, con đường phát triển của dân tộc Việt Nam là độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội. Mục tiêu và con đường này đúng theo lý luận Mác – Lê-nin; khẳng định vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam và sự quản lý của Nhà nước cách mạng; xác định lực lượng cách mạng là toàn thể nhân dân Việt Nam yêu nước, xây dựng con người Việt Nam có năng lực và phẩm chất đạo đức cách mạng; kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh của thời đại trên cơ sở quan hệ quốc tế hòa bình, hợp tác, hữu nghị cùng phát triển; với phương pháp cách mạng phù hợp...

Hai là, nêu lên cơ sở hình thành tư tưởng Hồ Chí Minh là chủ nghĩa Mác – Lê-nin – giá trị cơ bản nhất trong quá trình hình thành và phát triển của tư tưởng đó; đồng thời tư tưởng Hồ Chí Minh còn bắt nguồn từ việc Hồ Chí Minh tiếp thu các giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc và tinh hoa văn hóa nhân loại.

Ba là, khái niệm đó đã nêu lên ý nghĩa của tư tưởng Hồ Chí Minh, khẳng định tư tưởng Hồ Chí Minh là tài sản tinh thần vô cùng to lớn và quý giá của Đảng và dân tộc ta, mãi mãi soi đường cho sự nghiệp cách mạng của nhân dân ta. Cùng với chủ nghĩa Mác – Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh là một bộ phận cấu thành làm nên nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho hành động của Đảng và cách mạng Việt Nam.

Khái niệm trên đây là sự ghi nhận quá trình nhận thức của Đảng Cộng sản Việt Nam về tư tưởng Hồ Chí Minh [2].

Vì thế, việc nghiên cứu và học tập tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ là nghiên cứu các văn kiện và tác phẩm của Người mà còn là nghiên cứu cả những ý tưởng, những suy nghĩ của Người trong những hoàn cảnh cụ thể của lịch sử. Tư tưởng Hồ Chí Minh không những là một hệ thống quan điểm, quan niệm về con đường Cách mạng Việt Nam, mà còn được quán triệt trong mọi chủ trương đường lối của Đảng và Nhà nước ta do Người đứng đầu, nghĩa là trong toàn bộ cuộc đời, sự nghiệp cách mạng mà Hồ Chí Minh để lại cho chúng ta.

Khẳng định tư tưởng Hồ Chí Minh là kết quả sự vận dụng sáng tạo Chủ nghĩa Mác – Lê-nin vào điều kiện cụ thể của nước ta đồng thời cũng phải nhấn mạnh sự phát triển sáng tạo Chủ nghĩa Mác – Lê-nin của Hồ Chí Minh về con đường giải phóng các nước thuộc địa, về sự vận động của Đảng cộng sản trong điều kiện nắm chính quyền. Nội dung cốt lõi của tư tưởng Hồ Chí Minh là độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội, gắn cách mạng Việt Nam với cách mạng vô sản trên thế giới, giải quyết tối ưu quan hệ giai cấp – dân tộc – quốc tế.

Trả lời câu hỏi: “*Chủ nghĩa xã hội là gì?*”. Hồ Chí Minh diễn giải: “*Nói một cách tóm tắt, một cách, Chủ nghĩa xã hội trước hết nhằm làm cho nhân dân lao động thoát nạn bần cùng, làm cho mọi người có công ăn việc làm, được ấm no và sống một đời hạnh phúc*” [9, tr.312].

Muốn có Chủ nghĩa xã hội phải làm gì? “*Nhiệm vụ quan trọng bậc nhất của chúng ta hiện nay là phát triển sản xuất, để nâng cao đời sống vật chất và văn hóa của nhân dân. Muốn có Chủ nghĩa xã hội thì không có cách nào khác là phải dốc lực lượng của mọi người để sản xuất*” [9, tr.312]. Như vậy nhân tố quyết định thắng lợi của Chủ nghĩa xã hội là ra sức phát triển sản xuất. Chính vì lẽ đó Đảng ta luôn luôn xác định, xây dựng kinh tế là *nhiệm vụ trọng tâm*. Muốn dốc lực lượng của mọi người để sản xuất thì phải đoàn kết được mọi người. Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “*Ta phải đoàn kết để*

xây dựng nước nhà. Ai có tài, có đức, có sức, có lòng phụng sự Tổ quốc và phục vụ nhân dân thì ta đoàn kết với họ” [8, tr.438].

Hồ Chí Minh đã dùng khái niệm đại đoàn kết dân tộc để định hướng cho việc xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân trong suốt tiến trình của Cách mạng Việt Nam. Hồ Chí Minh cho rằng ngay cả đối với những người lầm đường lạc lối nhưng đã biết hối cải, chúng ta vẫn kéo họ về phía dân tộc, vẫn đoàn kết với họ, mà hoàn toàn không định kiến, khoét sâu sự cách biệt. Người đã lấy hình tượng năm ngón tay có ngón dài ngón ngắn, nhưng cả năm ngón đều thuộc về một bàn tay, để nói sự cần thiết phải thực hiện đoàn kết rộng rãi. Thậm chí đối với những người trước đây đã chống chúng ta, nhưng nay không chống nữa, khối đại đoàn kết vẫn mở rộng cửa đón tiếp họ. Hồ Chí Minh đã nhiều lần nhắc nhở: *“Bất kỳ ai mà thật thà tán thành hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ thì những người đó trước đây chống chúng ta, bây giờ chúng ta cũng thật thà đoàn kết với họ”* [8, tr.438].

Sở dĩ Hồ Chí Minh khẳng định quan điểm đại đoàn kết dân tộc một cách rộng rãi như vậy là vì Người có lòng tin vô bờ bến vào nhân dân, tin rằng trong mỗi người, *“ai cũng có ít hay nhiều tấm lòng yêu nước”* tiềm ẩn bên trong. Tấm lòng yêu nước ấy có khi bị bụi bặm che mờ, chỉ cần làm thức tỉnh lương tri con người thì lòng yêu nước đó lại bộc lộ.

Ở đây chúng ta thấy rõ tư tưởng và phương pháp Hồ Chí Minh. Đó là luôn luôn tìm một mẫu số chung cho toàn dân tộc, tránh khoét sâu sự khác biệt, đặt tiến trình phát triển đi lên của dân tộc theo hướng quy tụ mọi lực lượng, hợp thành vector tổng hợp lực của khối đại đoàn kết dân tộc rộng lớn. Phương pháp Hồ Chí Minh luôn luôn nhằm mục đích: thêm bạn bớt thù, đoàn kết tất cả các lực lượng có thể đoàn kết, tranh thủ bất cứ lực lượng nào có thể tranh thủ. Những lực lượng không tranh thủ được thì cố gắng trung lập, làm cho càng ít kẻ thù, càng nhiều bạn đồng minh càng tốt. Đó

cũng chính là thể hiện quan điểm *“Dĩ bất biến, ứng vạn biến”* – nghĩa là lấy cái không thay đổi – nền độc lập và thống nhất Tổ quốc, cuộc sống tự do và hạnh phúc của nhân dân – là cái bất biến, để ứng phó với cái vạn biến của tình hình, thế cuộc.

Trong những di sản tư tưởng mà Hồ Chí Minh để lại, những luận điểm của Hồ Chí Minh về xây dựng Đảng, đặc biệt trong điều kiện Đảng lãnh đạo chính quyền, là một phần cực kì quan trọng, và đó cũng chính là đóng góp của Hồ Chí Minh đối với hệ thống lý luận Chủ nghĩa Mác – Lê-nin. Quán triệt và vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh nhằm chỉnh đốn và đổi mới Đảng, làm cho Đảng ta thật sự trong sạch vững mạnh, là hạt nhân lãnh đạo chính trị toàn xã hội, là một trong những nhiệm vụ chủ yếu nhất của toàn Đảng, toàn dân ta. Đây thực sự là *vấn đề then chốt* đảm bảo thắng lợi cho công cuộc đổi mới và hội nhập quốc tế hiện nay ở nước ta.

Trước khi từ biệt thế giới này, Hồ Chí Minh để lại những lời tâm huyết căn dặn toàn Đảng: Việc cần phải làm trước tiên là *chỉnh đốn lại Đảng*, làm cho mỗi đảng viên, mỗi đoàn viên, mỗi chi bộ đều ra sức làm tròn nhiệm vụ Đảng giao phó cho mình, toàn tâm toàn ý phục vụ nhân dân [10, tr.503].

Trong điều kiện Đảng ta là Đảng cầm quyền, việc xây dựng Đảng, chỉnh đốn Đảng, được Hồ Chí Minh nhấn mạnh cần phải làm trước tiên, là công việc thường xuyên của Đảng. Hồ Chí Minh đã nhìn thấy rất rõ hai mặt của quyền lực: *một mặt*, quyền lực có sức mạnh rất to lớn để cải tạo cái cũ và xây dựng cái mới trong tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội, nếu biết sử dụng đúng quyền lực, *mặt khác*, nó cũng có sức phá hoại ghê gớm, vì con người nắm quyền lực trong tay, nếu không có một cơ chế và thiết chế thích ứng, có thể thoái hóa biến chất rất nhanh chóng... Vì vậy, Đảng phải đặc biệt quan tâm đến việc chỉnh đốn và đổi mới Đảng. Có một cơ chế đúng đắn để kiểm soát

phòng ngừa, hạn chế, ngăn chặn, tẩy trừ mọi tệ nạn do thoái hóa biến chất từ việc lạm quyền, lạm quyền, đặc quyền đặc lợi... gây ra, trong điều kiện Đảng lãnh đạo chính quyền. Hồ Chí Minh nêu lên một luận điểm quan trọng: *“Một dân tộc, một Đảng và mỗi con người, ngày hôm qua là vĩ đại, có sức hấp dẫn lớn, không nhất định hôm nay và ngày mai vẫn được mọi người yêu mến và ca ngợi, nếu lòng dạ không trong sáng nữa, nếu sa vào chủ nghĩa cá nhân”* [10, tr.557-558].

Mấu chốt để giữ tấm lòng trong sáng là quét sạch chủ nghĩa cá nhân – kẻ thù luôn rình rập quanh ta, không ngừng nâng cao đạo đức cách mạng. Hồ Chí Minh luôn luôn nhắc nhở: *“Việc gì có lợi cho dân, ta phải hết sức làm. Việc gì có hại cho dân, ta phải hết sức tránh”* [6, tr.56-57].

Như vậy song song với nhiệm vụ phát triển kinh tế là trọng tâm, việc xây dựng Đảng luôn luôn được coi là then chốt. Con người – cuộc đời – sự nghiệp Hồ Chí Minh là một tấm gương trong suốt như pha lê, là một chỉnh thể thống nhất hữu cơ giữa tư tưởng – phong cách với đạo đức, lối sống, nhân cách của Người. Vì vậy, việc nghiên cứu phong cách Hồ Chí Minh không thể tách rời tư tưởng của Người, cũng không thể tách rời đạo đức, lối sống và nhân cách của Người; năm tháng trôi đi, nó càng ngời sáng lấp lánh, như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong.

Phong cách Hồ Chí Minh là một chỉnh thể, một hệ thống hữu cơ bao gồm: 1) Phong cách tư duy; 2) Phong cách làm việc; 3) Phong cách diễn đạt; 4) Phong cách ứng xử; 5) Phong cách sinh hoạt. Năm mặt chủ yếu này tạo thành hệ thống phong cách Hồ Chí Minh [5]. Phong cách tư duy Hồ Chí Minh là độc lập, tự chủ và sáng tạo [1]. Phong cách làm việc Hồ Chí Minh hết sức khoa học, sâu sát, thiết thực *“Một chương trình nhỏ mà thực hành được hẳn hơn còn được hơn là một trăm chương trình to tát mà không làm được”*.

Phong cách ứng xử Hồ Chí Minh *“Dĩ bất biến, ứng vạn biến, phong cách sinh hoạt Hồ Chí Minh “giản dị, lão thực””* [12].

Viện sĩ Pháp G.Buypphông đã nêu một luận điểm nổi tiếng: phong cách chính là con người [3].

Con người Hồ Chí Minh tỏa sáng phong cách sống đó là “Dĩ công vi thượng”, phải đặt lợi ích chung lên trên hết, tất cả vì nước vì dân, đặt lợi ích của dân, của nước, của Đảng lên trên hết, đem lòng chí công vô tư mà đối xử với người, với việc, không mảy may có chút chủ nghĩa cá nhân.

Đó cũng chính là phong cách sống *“Giàu sang không thể quyến rũ, nghèo khó không thể chuyển lay, uy vũ không thể khuất phục”* [7].

Quá trình hình thành phong cách Hồ Chí Minh gắn liền với quá trình hình thành tư tưởng của Người. Nó là sự tích hợp tinh hoa văn hóa phương Đông, văn hóa phương Tây, vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác – Lê-nin vào điều kiện lịch sử cụ thể Việt Nam và kết tinh sáng chói trong con người Hồ Chí Minh, nhân cách Hồ Chí Minh. Hồ Chí Minh đã sống một cuộc đời đầy gian nan, phải đối phó với nhiều kẻ thù, vượt qua nhiều trở ngại, bước đi lúc tiến lúc lùi, sách lược lúc mềm lúc rắn, nhưng luôn luôn thanh thản trong tâm hồn, ung dung tĩnh tại trong phong độ. Với sự nhạy cảm chính trị đặc biệt, Hồ Chí Minh luôn luôn đánh giá xu hướng phát triển của tình hình, từ đó đề ra những quyết định rất sáng suốt, khôn khéo, tạo nên những bước ngoặt cho Cách mạng. Hồ Chí Minh là một nhà chính trị tinh như núi, động như biển, chèo lái con thuyền Cách mạng tránh những thác ghềnh nguy hiểm, quyết đoán khi gặp thời cơ vận hội, ra những quyết định lịch sử ở những thời điểm lịch sử của Cách mạng. Việc nghiên cứu học tập tư tưởng, đạo đức, phong cách và phương pháp Hồ Chí Minh luôn luôn là chìa khóa vàng giúp chúng ta vượt qua mọi khó khăn, giành được thắng lợi ngày càng to lớn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Ban Tuyên giáo Trung ương (2016), *Hỏi – đáp về tư tưởng, đạo đức phong cách Hồ Chí Minh*, Nxb Chính trị Quốc gia – Sự thật, Hà Nội.
- [2] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Giáo trình Tư tưởng Hồ Chí Minh*, Hà Nội.
- [3] Đại Bách khoa toàn thư (1972), *Canada*, quyển 4.
- [4] Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [5] Đặng Xuân Kỳ (Chủ biên, 1997), *Phương pháp và phong cách Hồ Chí Minh*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [6] Hồ Chí Minh (1995), *Toàn tập*, tập 4, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [7] Hồ Chí Minh (1996), *Toàn tập*, tập 6, Nxb Chính trị Quốc gia – Sự thật, Hà Nội.
- [8] Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 7, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [9] Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 10, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [10] Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 12, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [11] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 15, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [12] Xem Hoàng Chí Bảo, *Hồ Chí Minh – Hiện thân của những điều kỳ diệu*, <http://laodong.vn/thoi-su/ho-chi-minh-hien-than-cua-nhung-dieu-ky-dieu-603294.1do>.

Ngày nhận bài: 30-3-2020. Ngày biên tập xong: 07-5-2020. Duyệt đăng: 26-5-2020